

Vertaalmijmeringen

Ik hoor vertalers het wel eens over hun 'kindjes' hebben. Daarmee bedoelen ze dan (naast hun katten, hun verzameling wonderlijke cactussen of zo nu en dan daadwerkelijk hun kroost) hun boeken. Mij klinkt het altijd een beetje vreemd in de oren. Misschien komt het doordat ik een koud en harteloos wezen ben, verstoken van enige kinderwens, maar ik vind de vergelijking niet helemaal opgaan en kan een lichte huivering nooit onderdrukken als een collega zo aan een boek van mij refereert. Kind? Mijn boeken zijn zindelijk, vallen niet krijsend op de grond als ze even geen aandacht krijgen, stellen zich netjes voor, beginnen nooit te roken en betalen nauwelijks mee aan mijn pensioen. Helaas.

Vriendjes

Een tijdlang dacht ik dat ik mijn vertalingen misschien als ex-vriendjes moest zien. Dat werkte wat beter: het aanvankelijke geluk van een nieuwe liefde, die onzekerheid, die verkenningstochten, die lange nachten, diepe gesprekken, nieuwe inzichten, de zich daarna al snel aandienende onvermijdelijke desillusie, ruzie, strijd, sluipende gevoelens van ergernis, verveling en uiteindelijk opluchting als het voorbij was. De aanvankelijke argwaan en langzaam groeiende genegenheid. Of dat ene korte... verhaal. Het werkte beter omdat ik zo na afloop op mijn vertaling kon terugkijken en bedenken dat het eigenlijk allemaal niet zo rampzalig was geweest, dat we ook best een mooie tijd hadden gehad en dat ik er een hoop van had geleerd, ook al namen gedane zaken dan geen keer en hoefde ik het allemaal niet zo nodig over te doen - per slot van rekening was ik nu met het beste boek ter wereld aan de slag. Maar toch bleef het wringen: niet alleen raakte ik zelfs met mijn geringe vertaalervaring al vrij snel door mijn voorraad ex-vriendjes heen, maar mijn boeken waren zindelijk, vielen niet krijsend op de grond als ze even geen aandacht kregen en rookten niet.

De ultieme metafoor

Ik had me al verzoend met een metafoorloos vertalersleven, maar een tijdje geleden viel alles, na een uitgebreide avondlijke beschouwing van het vertalersvak en - minstens zo belangrijk - een aantal glazen whisky, ineens op zijn plaats. 'Eigenlijk is een vertaling een dans - de schrijver leidt

en de vertaler volgt,' sprak ik bedachtzaam tot de vrienden met wie ik de avond zo filosofisch had doorgebracht. Ik wist meteen dat ik de ultieme metafoor te pakken had, want ze mompelden instemmend en schonken de glazen nog eens vol. Goed, mijn verdere betoog ging verloren omdat iemand zich plots afvroeg waarom mannen tepels hebben, want in mijn vriendenkring keuvelen we al net zo makkelijk over literatuur als over kwesties van meer natuurwetenschappelijke aard, maar ik vond de vergelijking de volgende ochtend te mooi om met de overlopende asbakken en lege flessen bij het vuil te zetten. Want het is toch zo? Je gaat de dansvloer op en kent misschien de dans wel, maar je partner nog niet, en eerst gaat het nog wat stroefjes, maar daarna steeds beter. Soms weet de schrijver perfect wat hij doet, voert hij je met vaste hand mee in een werveling van woorden en laat hij je dingen doen die je zelf niet voor mogelijk had gehouden, en soms is het een stoethaspel die over zijn eigen benen struikelt en eigenlijk niet op een dansvloer thuishoort. Misschien merk je na een tijdje met een lichte beklemming dat je partner het niet onaardig doet, maar eigenlijk een beetje muffig ruikt. Soms wil je ontzettend graag met iemand dansen, maar staat er al een hele groep andere dansers om hem heen te dringen. Soms staat het voorwerp van je verering opeens onverwacht voor je neus en reikt hij je de hand. Soms word je door giechelende vriendinnen richting die stille onbekende in de hoek geduwd en blijkt het de ster van de avond (of merk je dat er een reden is dat hij stilletjes in een hoekje stond). Je wilt dat de muziek eeuwig blijft duren of maakt je na de laatste noot zo snel mogelijk uit de voeten. En af en toe ga je per ongeluk op iemands tenen staan.

Is het nuttig? Geen idee. Ik geef het alleen maar even mee. Per slot van rekening komt de zomer er weer aan en zijn de glaasjes wijn en filosofische late-avondmijmeringen op het balkon of in het park weer in aantocht, en misschien komen ook de kinderloze vertalers onder ons gewapend met deze metafoor beslagen ten... grasveld.